

گفت و گو

نماینده ایلام در گفت‌وگو با شرق:

آقندر تذکر داده‌ایم خودمان هم بحالَت می‌کشیم

■ خودکشی به عنوان یکی از معضلات و آسیب‌های اجتماعی گریبانگر جوامع انسانی با شدت و ضعف‌های متفاوت بوده و هست. از این رو این مشکل همواره موجب دغدغهٔ مسوولان را فراهم آورده و استان ایلام یکی از استان‌های پیشرو در بحث خودکشی در کشور بوده و هست ،چرا که مسوولان استانی و کشوری تاکنون اقدام موثری در جلوگیری از این معضل اجتماعی در دناک ارایه نداده‌اند و اگر هم اقدامی صورت گرفته چنان نمودی در این استان، پیشرو به خودکشی نداشته و بحث خودکشی در این استان هر روز نگران‌کننده‌تر می‌شود. از آن جایی که این مشکل همچنان خانواده‌هایی را در این استان داغ‌دار کرده، نظر دکتر داریوش قنبری، نماینده مردم ایلام در مجلس شورای اسلامی و عضو کمیسیون اجتماعی مجلس، در خصوص علل و عوامل خودکشی را جویا شدیم. دکتر داریوش قنبری مسایل اقتصادی را مادر معضلات اجتماعی در این استان می‌داند و معتقد است، افرادی که اقدام به خودکشی می‌کنند، امید به زندگی را از دست داده‌اند و در واقع امید به زندگی در بین برخی مردم استان ایلام کم است آن هم به خاطر فقر اجتماعی و اقتصادی است، عضو کمیسیون اجتماعی مجلس اظهار داشت:
تظاهر بیرونی و تظاهر خارجی مشکلات یکی از عواملی است که به صورت خودکشی در می‌آید و به نظر دیگران ریشه در موضوعات اجتماعی دارند. وی اظهار داشت: این نظر می‌تواند مبتنی بر دور کاری برای خودکشی باشد و جامعه استان ایلام یک جامعه در حال گذار است که یکی از ویژگی‌های جوامع در حال گذار این است که اعتقاد به سنت‌ها تا حدودی تضعیف شده و در مقابل ارزش‌ها و هنجارهای نوین جایگزین ارزش‌ها و سنت‌ها شده و یک وضعیت خواص اجتماعی به نام آنمیک شکل می‌گیرد. این نماینده مجلس افزود: آنمیک ووبی هنجاری وضعیتی است که هنوز ارزش‌های جدید تصویب نشده و از ارزش‌های قدیمی هم تا حدودی اعتبارشان ساقط شده که در این اوضاع و احوال این وضعیت باعث یک سری مسایل و مشکلات روانی و گسیختگی روحی و روانی می‌شود. نماینده مردم ایلام در مجلس شورای اسلامی افزود: این گسیختگی روحی و روانی آرام آرام خودش را به شکل خودکشی نشان می‌دهد و محرومیت هم یکی از ریشه‌های جدی این مساله است. سختگوی فراکسیون اقلیت مجلس شورای اسلامی گفت: استان ایلام استانی است که شاخص توسعه‌یابی آن در وضعیت چندان مطلوبی قرار ندارد و جزو استان‌های کمتر توسعه یافته است و این محرومیت خودش را به شکل ناامیدی نشان می‌دهد و این را هم می‌توان ریشه بخرانی مساله تلقی کرد. وی گفت: محرومیت نقش اساسی دارد و افرادی هم نظرشان بر این مساله و مشکلات اجتماعی است که به اعتقاد بنده هر دو صورت در ست است و بنده معتقد هستم موضوع خودکشی چندعلتی است و تنها این عوامل نیستند و باید برای علل خودکشی موضوعات پیگیری شوند. وی در خصوص خودکشی زنان از نوع خودسوزی می‌گوید: افرادی که این نوع خودکشی را انتخاب می‌کنند آن را به عنوان یک فرهنگ تلقی می‌کنند و متأسفانه در بحث خودکشی در استان ایلام یک فرهنگ ایجاد کردیم که اگر ما مجموعه از آگاهی در نظر بگیریم به عنوان آداب و سنت افراد خودسوزی می‌کنند و این خود یک نوع وجه تقلیدی است و منظور این است که از دیگری تقلید می‌کنند. عضو کمیسیون اجتماعی مجلس شورای اسلامی با انتقاد از متولیان فرهنگی استان ایلام گفت: متأسفانه کار‌های مفیدی در استان صورت نگرفته و در کل نوعی روحیه‌ای خواص در بین تصمیم‌گیران فرهنگی استان ما وجود دارد و فرهنگ را به شکل تک بعدی می‌بینند. وی اظهار داشت: وقتی صحبت فرهنگ به میان می‌آید فقط مسایل مذهبی و آگاهی مذهبی افراد به ذهن‌شان می‌رسد و سایر ابعاد فرهنگی استان به نظر من مغفول مانده است. دکتر داریوش قنبری گفت: متأسفانه در استان ایلام نگاه تنگ‌نظرانه است چرا که در دسیماي مرکز ایلام یک بر نامه طنز به نام «شوِ چراغ» پخش می‌شود که این بر نامه جذابیت خاصی داشت و هنرمندان خوبی هم در این راستا کار می‌کردند و در کل کار خوبی بود ولی این بر نامه به دلائل نامعلومی که خود ما هم از آن بی‌خبریم متوقف شد؟ و این خود یک گونه و نمونه از نگاه به مسایل فرهنگی در استان ایلام است و به اعتقاد من این یک نگاه تنگ‌نظرانه است که مسایل و فعالیت‌های هنری و فرهنگی ادبی مثبت استان را محدود می‌کند. سختگوی فراکسیون اقلیت مجلس افزود: این محدودیت‌ها باعث سرخوردگی هنرمندان ما می‌شود که در نوع خود بدترین ضربه را به استان ایلام می‌زند. وی در خصوص مصوبه هیات‌دولت برای ایجاد مرکز آسیب‌های اجتماعی در این استان گفت: در این راستا آن چیزی که ما می‌بینیم تنها بهزیستی یک مرکز را تأسیس کرده

به نام اورژانس اجتماعی که این اورژانس هم خیلی نتوانسته پاسخگو باشد. نماینده مردم ایلام در مجلس شورای اسلامی افزود: این مراکز چندان تأثیر گذار نبوده‌اند و مسایل همچنان در ابعاد وسیع‌تری وجود دارد چرا که هنوز تداروم و مشکلات ناکارآمدی آن روش‌ها را دارند و متولیان این مراکز فکری می‌کردند که با ایجاد اورژانس اجتماعی می‌توانند این مشکل را حل کنند.

ادامه در صفحه ۱۰

چرا اینطوری شده است؟ و خودکشی در ایلام همچنان سیر صعودی دارد؟

برای رسیدن به پاسخ چرایی خودکشی در ایلام به نظر من، نباید به معلول هانگر یست. برای مثال وقتی به علت یابی خودکشی در ایلام به تحقیقات انجام شده می‌نگریم، می‌بینیم که اغلب این تحقیقات به عوامل زیربنایی که باعث به وجود آمدن این وضعیت شده‌اند توجه نکرده و بیشتر به عواملی چون اختلافات خانوادگی، اختلالات روانی، مشکلات جسمانی، ازدواج تحمیلی، دخالت اطرافیان، بدهی مالی و غیره پرداخته‌اند، در حالی که این عوامل، زمینه‌ساز خودکشی نیستند بلکه خود معلول شرایط دیگری هستند. به نظر می‌باید ابتدا به وضعیت استان ایلام نگاه کنیم و ببینیم چرا اینگونه شده است؟

چرا ایلام شرایط این چنینی به خود گرفته است؟

برای پاسخ به این پرسش نیاز به تحقیقات و پژوهش‌های اسنادی و میدانی است اما به نظر من اگر شرایط آنومیک ایلام را به یک مثلث تشبیه کنیم آنگاه سه راس این مثلث را می‌توان عدم توسعه صنعتی استان و از تراق اغلب ساکنان از طریق واسطه‌گری، جنگ و پیامدهای منفی آن و مهاجرت سریع و بالطبع شهرنشینی ناقص دانست. شاید بتوان این سه عامل را عوامل اساسی و زمینه‌ساز شرایط آنومیک استان ایلام دانست.

بیشتر در این زمینه توضیح دهید؟

ایلام از جمله استان‌هایی است که با پدیده‌ای به نام توسعه صنعتی بیگانه است و این اصطلاح در ایلام نمود عینی ندارد. محدود و احدهای صنعتی که در ایلام دیده می‌شود اولاً با نیاز منطقه هیچ گونه تناسبی ندارد، و در ثانی همین معدود واحدها هم پس از مدتی با تعطیل می‌شوند یا با ۲۰ درصد ظرفیت خود کار می‌کنند. ایلام از عوامل زیر بنایی اقتصادی مانند کارخانه‌ها و کارگاه‌ها، و تقریباً بی‌پهره است. سرمایه‌گذاری خارجی در ایلام تقریباً صفر است و ایلام از این حیث در ردیف آخر در کشور قرار دارد. عدم وجود همین عامل سبب فقدان فرصت‌های شغلی مناسب، پایین بودن سطح اشتغال و افزایش نرخ بیکاری شده و اغلب افراد در مشاغل خدماتی و دلالی مشغول بوده یا در نظام اداری به کار مشغولند و همین، تمشیت از طریق واسطه‌گری و دلالی سبب پدید آمدن اختلافات شدید طبقاتی در ایلام شده و تأثیر زیادی بر شیوه زندگی مردم گذاشته است و بنابرین این عامل زمینه‌ساز بسیاری از آسیب‌های اجتماعی و روانی شده است.

از جنگ و پیامدهای آن گفتید، تأثیر این عامل را، در بروز این شرایط چگونه می‌بینید؟

به علت کاروبرهای خاص جنگ، ایلام در زمان جنگ

با این حالت روبه‌رو نبوده است. به طوری که حتی در سال ۱۳۶۹ ایلام با نرخ خودکشی ۲/۱ نفر در هر صد هزار نفر روبه‌رو است که می‌شود تقریباً آن را طبیعی دانست. مشکلات ایلام با پایان یافتن جنگ آغاز شد و در سال‌های بعد خود را نشان داد به طوری که در دهه ۸۰ به عینیه می‌توان نمودهای اقتصادی فرهنگی و اجتماعی آن را دید. جنگ که پایان یافت پیامدهای نامناسبی هم بر جای گذاشت، ایلام هم از نظر اقتصادی و هم روانی بازسازی نشد. ناراحتی‌های روحی و روانی که در ایلام پس از جنگ پدید آمد فکری برای

چرا مهاجرت و شهرنشینی ناقص به عنوان دیگر عامل زمینه‌ساز خودکشی گفتید. تأثیر این عامل را چگونه ارزیابی می‌کنید؟

مهاجرت سبب پدید آمدن گونه‌ای از شهرنشینی در ایلام شده که به نوعی «حاشیه‌نشین فرهنگی» محسوب می‌شوند، یعنی فرد استان ایلام با دو دوره مهاجرت روبه‌رو بوده است، یکی زمان شکل‌گیری شهری به نام ایلام که با نوعی از مهاجرت روبه‌رو گشت که بیشتر از بیرون وارد ایلام شدند و امورات اداری را در دست گرفتند و دیگری هم با گونه‌ای از مهاجرت که بر اثر به وجود آمدن جنگ رخ داد و پس از جنگ این سیل مهاجرت نیز گسترش یافت، روستاها را سکنه خالی گشتند و به اسکان در شهر روی آوردند. اگر به آمارها نگاه کنیم، می‌بینیم در سه دهه پیش، جمعیت روستایی ایلام، چهار پنجم کل جمعیت استان را تشکیل می‌داد و اکنون تقریباً سه چهارم کل جمعیت استان شهرنشین هستند. در این مدت جمعیتی به شهر ایلام هجوم آوردند که اصلاً برای زندگی در شهر آماده نشده بودند، ایلام به «روستا – شهر» تبدیل گشت، از یک سو امکانات و فضا شهری است و از سویی دیگر جایگاه و ارزش‌های

سرزمین

عکس: آرتورین هریز

بانک اطلاعات معتبر درباره آمار خودکشی ایلامی‌ها نداریم

افزایش آسیب‌های اجتماعی در استان ایلام

رامین طبرسی / ایلام

آنگاه که آمارهای رسمی و غیر رسمی به ما نشان می‌دهند، حکایت از روند صعودی بودن آن دارد. به طوری که بر طبق آمارهای رسمی منتشره، ایلام تقریباً هر ساله ۳۰ درصد نسبت به سال قبل با افزایش در نرخ خودکشی مواجه بوده است. برای مثال نتایج یک تحقیق انجام گرفته که از سسوی منابع رسمی نیز انتشار یافته، نشان‌دهنده آن است که طی سال‌های ۱۳۶۹ تا ۱۳۸۵ میزان بروز خودکشی در ایلام روندی صعودی داشته، به طوری که میزان بروز خودکشی از ۲/۱ نفر در هر صد هزار نفر در سال ۱۳۶۹ به ۶۸ در هر صد هزار نفر در سال ۱۳۸۵ رسیده است. همین آمارها در سال‌های بعدی نشان می‌دهد که مثلاً نرخ خودکشی در سال ۸۶ به ۸۷ با ۳۷ درصد افزایش روبه‌رو بوده است و سال ۸۷ نسبت به ۸۸ تقریباً همین درصد افزایش داشته است. پس می‌توانیم با استفاده از آمارهای رسمی منتشره عنوان کنیم طی این دو دهه خودکشی در ایلام با روند صعودی روبه‌رو بوده و هر ساله نیز نسبت به سال قبل، با افزایش ۳۰ درصدی مواجه بوده است. در این زمینه گفت‌وویی با خلیل کریم‌بکی محقق و جامعه‌شناس انجام شده که در ادامه می‌خوانید.

ساکنان، روستایی است، همین عامل «پای در شهر و سر در روستا در متن مکانی به نام شهر زندگی می‌کند اما از لحاظ فرهنگی در حاشیه شهر زندگی می‌کند، این دوگانگی سبب شهرنشینی ناقص شده است. اغلب افراد علقی هستند که نه می‌توانند در روستا زندگی کنند و نه برای زندگی در شهر ساخته شده‌اند، شهر نیز قدرت جذب ساکنان آن را ندارد و افراد با گونه‌ای از ناهمسازی پایگاهی روبه‌رو هستند، نظام ارزشی آنها در شهر تغییر یافته است، گروه‌های مرجع در شهر دیگر آن گروه‌های مرجع سابق نیستند سرمایه‌ی اجتماعی سنتی که قبلاً وجود داشت و باعث انسجام و امنیت فرد می‌شد از بین رفته و جایگزین مناسبی برای آن نیز صورت نپذیرفته است، شیوه‌ی مشارکت و همیاری دیگر همانند روستا نیست، نسوع ارتباط افراد با یکدیگر تغییر یافته، اعتماد اجتماعی نیز در شهر تغییر شکل داده و شیوه‌های جدید نیز جایگزین آنها نشده است. شیوه‌ی معیشت دامداری و کشاورزی در شهر از بین رفته و باید شیوه‌ی معیشت صنعتی جایگزین آن شود که متأسفانه این امر در ایلام رخ نداده و معیشت مردم از طریق واسطه‌گری و بخش خدمات صورت می‌گیرد که این شیوه‌ی معیشت واسطه‌گری خود باعث پدید آمدن اختلافات طبقاتی و چشم و چشموهای زیادی شده است، شیوه‌های تربیت فرزندان نیز در شهر تغییر می‌کند و والدین و فرزندان غالباً با وظایف و حقوق و نقش خود آشنا نبوده و غالباً انتظارات فرا نقشی از یکدیگر دارند. اینها و سایر مباحث دیگر بر بروز این حالت آنومیک در ایلام تأثیر گذاشته که خودکشی نیز از میوه‌های همین درخت نومی است.

وضعیت خودکشی در میان زنان چگونه است؟

میانگین خودکشی در ۱۰ ساله اخیر نشان می‌دهد که ۲۶ درصد خودکشی کنندگان زن بوده‌اند و درصد خودکشی موفق در زنان ۱/۶ برابر مردان بوده است. این آمارها همچنین نشان می‌دهد که یک سوم خودکشی در زنان به شیوه خودسوزی بوده که خشن‌ترین نوع خودکشی است که در سایر کشورها به ندرت دیده می‌شود. این در حالی است که خودسوزی در میان مردان تقریباً یک نهم جمعیت خودکشی‌کننده بوده است.

چرا خودکشی در زنان زیاد بوده و شیوه خودسوزی رایج است؟

این برمی‌گردد به جایگاه رسمی و غیر رسمی زن در جامعه ایران و خصوصاً در ایلام. جایگاه رسمی و غیر رسمی زن در جامعه مآلغب جایگاه فررتی است و مردسالاری

گفت و گو

مدیر عامل جمعیت همیاران سلامت روان اجتماعی استان ایلام در گفت‌وگو با شرق:
تغییر مدل خودکشی از سنتی به غربی
■ جمعیت همیاران سلامت روان اجتماعی ایران N.G.O در سال ۱۳۸۰ تحت نظارت سازمان بهزیستی کشور با اهداف ارتقا و گسترش سطح سلامت روان اجتماعی جامعه ایرانی پیشگیری اعتیاد، پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی و معلولیت‌ها و همچنین ایجاد مشارکت در فعالیت‌های اجتماعی و بهداشتی جامعه و اجرای طرح پیشگیری اعتیاد در محله، مدارس و محیط‌های کار که توسط نمایندگی‌های جمعیت همیاران سلامت در استان‌ها و شهرستان‌ها اجرا می‌شود، تشکیل شده است. به‌طور کلی کار جمعیت همیاران در سه حیطه آموزش، پیشگیری و درمان دسته‌بندی شده است. در استان ایلام ۹ موسسه جمعیت همیاران سلامت روان و ۵۶ C.B.O سازمان‌های اجتماعی محور وجود دارد که به صورت فعال زیر نظر سازمان بهزیستی استان در راستای اهداف مشخص شده بدون هیچ‌گونه چشم‌داشتنی به صورت افتخاری فعالیت می‌کنند. محمد غلامی، عضو هیات ریسه جمعیت همیاران سلامت روان اجتماعی کشور و مدیر عامل جمعیت همیاران سلامت روان اجتماعی استان ایلام است که وضعیت آسیب‌ها در این استان را تشریح می‌کند.

بیشترین آسیب اجتماعی که در استان ایلام مشهود است، چیست؟
علاوه بر بحث اعتیاد به سوء مصرف مواد مخدر در استان یکی از آسیب‌های اجتماعی که در استان نمود پیدا کرده، خشونت علیه خود (خودکشی) است که توجه مسوولان کشور و استان را می‌طلبد، برای جلوگیری از این آسیب اجتماعی همت و تلاش کنند. اگر وضعیت خشونت علیه خود (خودکشی) را در استان‌های غرب کشور مورد بررسی قرار دهیم، می‌بینیم که مثلث قرمز ی به وجود آمده است که این مثلث راس‌های آن استان کرمانشاه، ایلام و لرستان است که به ترتیب استان کرمانشان ۳۹/۳۱ نفر درصد هزار، ایلام ۹۴/۲۸ نفر درصد هزار و لرستان، بیشترین سهم را در خشونت علیه خود (خودکشی) در کشور دارند. در استان ایلام باید به دنبال منشأ خودکشی که همان منشأ اجتماعی است، بگردیم.

این منشأ اجتماعی که گفتید، چی هستند؟

عدم توجه به سرمایه‌های اجتماعی در استان، فقر و بیکاری و عدم توسعه فرهنگ ی از علل و عوامل خودکشی (خشونت علیه خود) در استان است.

حال این سؤال پیش می‌آید که چرا سن خودکشی در استان ایلام بین سنین ۲۴-۱۵ زیاد شده است؟

متأسفانه مدل خودکشی یعنی تیپ این آسیب اجتماعی در استان تغییر کرده و از حالت سنتی بیرون آمده و مدل کشورهای غربی را به خودش گرفته است. طبق تحقیقات به عمل آمده در استان ایلام بیشترین نرخ خشونت علیه خود در افراد بیکار هستند و بعد از آن زنان خانه دار در مرحله دوم قرار دارند.

برای مقابله با این آسیب اجتماعی چه راهکاری مدنظر است؟

باید در پنج زمینه فعالیت شود که شامل:

۱- سیاست‌گذاری‌ها، در استان در این زمینه فعالیتی داشته باشند.

۲- مدیران سلامت؛ در استان شروع به فعالیت بکنند.

۳- متخصصان سلامت؛ در استان فعال باشند.

۴- دانشگاه‌ها به نقش خود به عنوان کانون فرهنگی خوب ایفا کنند.

۵- خود جوامع؛ جمعیت همیاران سلامت روان G.B.O-N.GO ها و سازمان‌های اجتماعی محور محلی امکانات در اختیارشان قرار دهند تا از طریق آموزشی مهارت‌های زندگی، مهارت حل مساله برای عامه مردم خدمات‌رسانی کنند.

آماری در خصوص خودکشی وجود دارد که سالانه چقدر در استان ایلام اقدام به خودکشی می‌کنند؟

بله، در جهان هر ساله حدود یک میلیون نفر یعنی ۱۶ نفر در صد هزار اقدام به خودکشی می‌کنند که اسیا ۲۰ درصد خودکشی را به خود اختصاص داده و اما در استان ایلام در سال ۸۹، ۱۲۰۰ نفر اقدام به خودکشی کرده‌اند که از این میزان ۲۳۴ نفر افراد بیکار، ۱۷۵ نفر از زنان خانه دار، ۵۸ نفر دانش آموز، ۵۲ نفر مشغل خانه، ۳۷ نفر دانشجو و ۴۰ نفر هم در سطح شهرستان دهلران از مجموع ۱۲۰۰ نفر که اقدام به خودکشی کرده‌اند ۶۰۴ نفر جان خود را از دست داده‌اند که این آمار نسبت به جمعیت آمار بالایی است.

ادامه در صفحه ۱۰